

Lauri Oikarinen
Saarna Kajaanin Yliopistokeskuksen avajaisissa 12.9.2008
Markus 2: 18-22

UUTTA VIINIÄ UUSIIN LEILEIHIN

Kajaanin kehitys tuppukylästä maakunnan elinvoimaiseksi keskuksesi lähti voimalla käyntiin reilut sata vuotta sitten. Kehityksen keskeisinä vauhdittajina olivat rautatie, Kajaanin puutavara-osakeyhtiö ja Kajaanin seminaari. Myöhemmin seminaarista tuli 50-vuotisjuhliiaan viettävän Oulun yliopiston osa. Nyt junayhteydet etelään ovat nopeampia, mutta niiden palvelevuutta on heikennetty. Suora yöyhteys Helsinkiin on lakkautettu. Mutta se oli vielä kovin, kovin pientä. Viime keskiviikon synkeä uutinen oli tieto UPM:n Kajaanin tehtaan lakkauttamisesta. Siitä tyrmistyksessä ei ole vielä toivuttu. Sen seurauksia Kajaanille ja Kainuulle, tämän alueen ihmisten tulevaisuususkolle ja elämälle voi vielä vain aavistella.

Kun ennen toissapäivän dramaattisia tapahtumia ryhdyin suuntaamaan ajatuksiani tähän päivään ja tähän jumalanpalvelukseen, havaitsin että lehdet kertoivat yliopistokeskuksia koskevista uusista suunnitelmista. Ne rajoittaisivat selvästi näiden yksiköiden toimintamahdollisuuksia ja kykyä vaikuttaa alueellisen kehityksen hyväksi, eikä vain alueellisesti vaan myös kansallisesti ja kansainvälisesti. Epävarmuus rahoituksesta ja tulevaisuudesta on jo pitkään koetellut yliopistoja ja erityisesti pieniä yksiköitä. Esimerkiksi pätkätyöt kaikkine elämää varjostavine seurauksineen ovat tuttua.

Silti tulosta on tullut! Vuosikertomuksesta saa hyvän kuvan, miten innovatiivista ja tuloksellista työ Kajaanin yliopistokeskuksessa on ollut perinteisillä ja uusilla toimialoilla. Työ elinvoimaisen ja vaikuttavan yliopistokeskuksen turvaamiseksi täällä Kajaanissa on nyt uudessa tilanteessa entistä tähdellisempää.

Vanhaa, perinteikästä ja tätä aluetta monin tavoin palvellutta on mennyt ja menossa pois – eikä tule takaisin. Uusi tarjoaa mahdollisuuksia ja uhkia. Uhkat on täällä nyt swot-analyysin ylivoimaisesti pullistunein osa. Maamme hallituksen käyttämin termein me olemme äkillisen rakennemuutoksen alueella, jossa tarvitaan muutosturvaa.

Uusi ja vanha kohtaavat kuulemassamme Markuksen evankeliumin kohdassa. Perinteiset uskonnolliset elämäntapasäännöt takasivat jatkuvuutta ja olivat siten turvallisuutta tuottavia - ainakin valtaapitäville ja hyväosaisille. Paasto- ynnä muilla lukemattomilla säädöksillä kahlittiin kansaa Jumalan nimissä. Hyväksytyt oli vain se ihminen, joka täytti normit ja alistui niihin.

Jeesuksen sanomassa ja toiminnassa ilmestyi uusi uskon kokemus. ”Tulkaa minun luokseni kaikki te työn ja kuormien uuvuttamat, minä annan teille levon.” Sanoman sisältö on ehdoton ihmisarvo ja hyväksyntä riippumatta asemasta tai suorituksista. Se toi mukanaan hääjuhlaan verrattavan ilon. Se vapauttaa perinnäissääntöjen suorittamisen taakasta, toisten ihmisten mielipiteiden orjuudesta. Se vapauttaa häpeästä ja syyllisyydestä.

Tämä vanhan ja uuden uskon törmäämisen tilanne herätti jyrkkiä ristiriitoja samoin kuin uuden ja vanhan kohtaaminen omana aikanaammekin. Mutta tuossa kahden vuosituhaten takaa kantautuvassa vapautuksen sanomassa virtasi ja virtaa uutta viiniä uusiin leileihin: Uusi näky sai tilaa. Uhkien sarake kutistui ja mahdollisuuksien sarake täyttyi Jeesuksen kohtaamien ahtaalla olevien ihmisten mielissä.

Ihmisyhteisöissä on vanhentuneita uskomuksia, perinteisiä mutta kahlitseviksi käyneitä rakenteita, vanhoja leilejä. Lutherin yksi iskulause oli: ecclesia semper reformanda est. Kirkkoa on aina uudistettava. Myös yliopistoissa voi olla tutkimuksen ja opetuksen vapautta ja muuta innovatiivista toimintaa kahlitsevia rakenteita. Ne eivät suinkaan aina ole iältään vanhoja, mutta kuitenkin nekin saattavat pilata uuden viinin. Niin tärkeää kuin ulkopuolinen rahoitus onkin, vääranlainen riippuvuus rahoittajasta voi johtaa yliopiston perustaan kuuluvan vapaan totuuden etsimisen uhraamiseen sellaisten tulosten tuottamiseksi, joista on välitöntä hyötyä. Työn laatu voi jäädä määrällisten tehokkuusvaatimusten jalkoihin. Olo voi olla kuin nuorella miehellä, jolta kysyttiin, miten hänellä menee. ”Oikein hyvin, kulissit on kunnossa!” oli vastaus.

Vapaus ja totuus kuuluvat yhteen. Niitä kohti meitä ihmisinä kutsutaan kulkemaan uskossamme ja elämässämme. Yhtäältä totuuteen päästään vain vapauden ilmapiirissä. Toisaalta totuus vapauttaa – esimerkiksi teeskentelystä ja mielistelevien kulissien rakentelusta. Tämä toteutui Jeesuksen julistuksessa ja persoonassa. - Lisäksi on eräs olennaisen tärkeä asia: totuuteen pyrkiminen ei ole pelkästään ajattelun eikä kapea-alaisesti ymmärretyin tiedon asia. Jeesuskin puhui totuuden tekemisestä. Se on myös tahdon ja sitoutumisen – siis moraalinen asia. Vaikka tietäisimme tarkalleen, mikä olisi oikein ja miten tulisi toimia, se ei riitä ellei ole sitoutumista.

Yhteiskuntaetikko ja pastori Terho Pursiainen on Suomessa tutkinut ja levittänyt tietoa John Rawlsin oikeudenmukaisuusteoriasta: Miten kaikinainen hyvä olisi jaettava, että se tuottaisi parhaan hyvinvoinnin oikeudenmukaisesti. Se on aika matemaattinen, teoreettiseen tietoon nojaava malli. Ihmisen uudistumisen kannalta siitä puuttuu jotakin: Motiivi, sitoutumiseen liikkeelle paneva voima.

Myöhemmin Terho Pursiainen kirjoitti kirjan nimeltä ”Välittämisen tauti” – Tauti mielletään tavallisesti ei-toivotuksi, yllättäväksi ja selittämättömäksi. Välittämisen taudissakin on jotakin selittämätöntä, mutta se on toisenlainen. Sitä voisi sanoa kosketetuksi tulemiseksi. Toisesta välittäminen on lähtökohta ja liikkeelle paneva voima ihmisten kesken perheissä, ystävytydessä, työssä, koulussa opettajan suhteessa oppilaaseen, kaikessa elämisessä.

Miten sairastua välittämisen tautiin? Miten päästä oikeaan tietoon, kohti vapauttavaa totuutta ja siihen sitoutumista. Apostoli Paavali kuvaa omaa tilannettaan – ihmisen tilannetta - kirjeessään roomalaisille: ”En tee sitä hyvää, mitä tahdon vaan sitä pahaa, mitä en tahdo. Näin olen ruumiissani vaikuttavan synnin lain vanki. Minä kurja ihminen! Kuka pelastaa minut tästä kuoleman ruumiista?” Mutta hän puhkeaa pian sanomaan: ”Kiitos Jumalalle Herramme Jeesuksen Kristuksen tähden!”

Jumalamme ja Vapahtajamme eteen tuleminen kulisseista riisuttuna on lääke, joka voi parantaa sairastuttamalla meidät välittämisen tautiin: vastuuseen itsestämme, toisista ihmisistä ja luonnosta.

Tämä voi merkitä myös vapautumista itsestään selvänä pidetyistä taloudellisen kasvun ja elintason nousun ajatuksista kohti uusien kestävämpien ja syvempien mahdollisuuksien näkemistä. Kajaanin yliopistokeskuksen avajaisissa meillä on syytä entistä ponnekkaammin laulaa Nälkämaan laulua: ”Meidän on uudesta luotava maa” – ja lähteä sitten liikkeelle työhömme ja opintoihimme.